

САКРАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ МАСЛЯНОЇ Й КОЛОДІЯ
В ГРОМАДАХ РІДНОЇ ВІРИ

Сучасне релігієзнавство ще недостатньо уваги приділяє дослідженню традиційної складової у відродженні *рідної віри*¹. Серед воїнів-захисників України є чимало рідновірів, які на фронті не мають своїх капеланів, що є загалом політичним недоглядом, проте воїни не скаржаться, розуміючи сучасні пріоритети держави. Однак, потрібно мати на увазі, що у повоєнний час ця прогалина має бути заповнена, насамперед, наданням державою можливості вільно задовольняти релігійні потреби рідновірів (ст. 35 КУ). Отже дослідження життя й духовних потреб рідновірів є актуальною проблемою.

Київська громада рідновірів «Православ'я»², яка від початку свого заснування (1993 р.) проголосила пріоритети автохтонності та наукового шляху розвитку [1, 227–229], відзначає Масляну як рухливе свято в кінці лютого. Рідновіри вважають, що назва М'асляна (або подекуди Масніці) – скорочення від давньоруського «Масляна седмиця» (тобто масляний тиждень), відома з часів Русі як язичницьке свято. Інші назви: «Збірна неділя», «Сирна неділя», «Бабське свято», «М'ясопуст», хоча достеменно невідомо, які з них давні, а які є християнською надбудою. Найдавніше ж витокове значення свята – прогнання Зими, запрошення Весни, жертвування, пригощання світлих весняних Богів маслом, хлібом, млинцями, молоком, сметаною.

За давніх часів це була частина *цілого весняного циклу*, який починався вже з перших чисел лютого, куди входили: Громниця (Стрітєння), Велесовий тиждень, Масляна, Новоліття, кожне з яких символізувало різні етапи зустрічі Весни та Нового року. Саме так, у язичників Русі Новий рік був рухливим і встановлювався за першим весняним «молодиком» (новим місяцем, що

¹ Поняття «рідна віра» – автентичне язичництво, традиційний політеїзм, не плутати з неорелігією РУНвіра.

² Назва «Православ'я» – в язичництві дослівно «славлення Прави», де Права – світ Богів, закон впорядкування Вессвіту (тогожне ведичній Риті).

настав перед весняним рівноденням) [2]. Християнство певною мірою зруйнувало календар наших предків, зробивши, по суті, язичницьку «Масляну» частиною передпасхального посту (за 56 днів до Пасхи). У язичників постів не було, за винятком окремих харчових табу на деякі страви у важливі періоди часу, напр., рідновіри не вживають пташине м'ясо на Різдво, бо птахи в українських міфах та колядках символізують створення Світу (в західних слов'ян – «щоб не полетіло з дому щастя»). Обряди Масляної спрямовані на магічне закликання тепла: це насамперед, своєрідна аграрна магія забезпечення доброго врожаю. Особлива увага під час свята надається молоді – шлюбні мотиви в масляничних піснях, особливо український Колодій, у давнину сприяли вихованню поваги до шлюбу, сім'ї, народження дітей. Масляна й Колодій у Об'єднанні рідновірів України відзначається, зазвичай, на останньому тижні лютого: у 2026 р. це тиждень 23 лютого – 1 березня (ніяк не пов'язане з християнським постом).

Обрядові страви Масляної, що мають магічний характер, масло, сир, сметана, різні млинці: «оладки» (назва давньоруська: «для Богині Лади»), налисники з сиром (тонкі, як «лист»), млинці, в які загортають солодкий сир з родзинками, дослівно «на*лис*тники») [3, 33–34]. Уся випічка Масляної має бути круглої форми – бо вона для Сонця, не плутати з варениками (форма місяця), які готують для Місяця на Новоліття. Це давні традиційні обрядові страви з часів Русі, як і сама Масляна, тому немає підстав для віднесення їх до рудиментів радянської поп-культури (як потрактують деякі ЗМІ).

Витоки цього свята рідновіри знаходять ще у ведичній традиції – там навесні відбувалось жертвне годування Богів (через посередництво вогню Агні) спеціально приготованими *пряженим маслом, рослинною олією* та священним *напоєм со́ма*. Українська Масляна відбувається слідом за Велесовим тижнем, обрядові страви виготовляють з коров'ячого молока й масла. За первісним міфом, коровами відав Бог Велес, недарма його іноді називали ім'ям-матронімом «Корович» (син небесної Корови). Образ священної корови, яка виконує всі бажання, символізує добробут, лад і щастя, досі зберігся в індуїзмі.

Найпоширеніші ритуальні дії у всіх слов'ян спільні: рядження, ритуальні вогнища, ігри, змагання, співи, таночки, спалювання солом'яної подоби Зими (Масляної, Марени, Мари). Кожна з цих

традиційних, обрядових та ігрових форм має свій сенс – прогнання Зими та радість зустрічі Весни. Ці обряди в цілому дожили до наших днів, хоч під впливом християнства й втратили своє сакральне, космогонічне, власне богословсько-філософське значення. Завданням громади було відновити саме цю найсуттєвішу складову рідного свята. Масляний тиждень – сакральний час для пригощання Богів.

У кожному святі рідновірів існує кілька частин: *зачин* (сакральна частина славлення Богів), *братчина* (причастя до спільної страви), *ігрова частина* (пісні, танці, ігри, дружнє спілкування) [1, 45–48]. Отож Масляна в рідновірів розпочинається зі славлення Богів і Богинь. Запалюють священне багаття, дають жертви проливні й хлібні: *медовий напій*, *пряжене масло* (або *ароматичну олію*) та *млинці*. Дякують Богам, що пережили холодну зиму, дочекалися зустрічі Весни. Вшановують Марену (Масляну), підносять їй млинці, водять навколо хоровод, з почестями прославляють її та проводжають. Потім солом'яну подобу Марени (Зими, Смерті) спалюють, а попіл повертають землі, щоб дати їй силу для нового врожаю. Мара, Марена – Богиня зів'ялої природи, старості та неминучого кінця, але водночас і нового народження, відродження. Її природа троїста: Богиня минулого, теперішнього і майбутнього. Вона також і Богиня Переходів (ініціацій, клятв, посередниця світів Прави, Яви й Нави) та справедливої кари. Отож просять її й про встановлення справедливості. Основне гасло цього свята: «Темрява – тимчасова, Світло – вічне, безмежне й всеильне!».

Колодій є важливою частиною циклу Масляної седмиці, одним з її обрядів. Він згадується в українських писемних пам'ятках XVI ст. Значення цього обряду – *сприяння родючості*, створенню сім'ї та народженню дітей. Про це зазвичай дбали одружені жінки, молодиці сільської громади, пильнуючи, щоб не було самотніх парубків, які не встигли одружитися в поточному річному сезоні. До таких застосовували символічні «покарання», прив'язуючи до ноги «колодку» (дерев'яну гілочку прикрашену стрічками та квітками). Парубок має відкупитися подарунком (зазвичай, це цукерки, солодощі чи інші пригощання), подякувати громаді за нагадування й пообіцяти знайти наречену. В цьому архаїчному обряді маємо відгомін давнього фалічного культу родючості. Вважалося, що самотність людини негативно впливає на

природу, врожай, плідність полів і тварин. Саме молодіці дбали про гармонію відносин у громаді, щоб усі парубки й дівчата були в парі. Через такі матріархальні традиції це дійство ще називали «Бабськими святками».

Подібні звичаї побутували, і нині існують в усіх європейських народів, давньогрецькі «пута Гіменей», германські покарання «старих дів» на Масляну та ін. Вони, так само, як і в слов'ян, мали на меті сприяти родючості землі, приплоду худоби та продовженню людського роду.

Висновки. Рідна віра нині відроджується в усіх слов'янських і загалом європейських країнах, що є свідомим вибором людей з метою збереження етнічної самобутності та ідентичності. Українські рідновіри обрали шлях наукової реконструкції та відновлення традиційної автентики. Масляна й Колодій є давніми народними святами і звичаями українців з часів Русі, а нині відроджуються. Реконструкція та популяризація давніх народних звичаїв може бути актуалізована в етнотуризмі та фольклорних фестивалях як етнокультурна складова загальнонаціональної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Об'єднання рідновірів України. Енциклопедичний довідник. Миколаїв: Іліон, 2023. 304 с.
2. Лозко Г. Наукова реконструкція язичницького календаря на матеріалі вірувань поліщуків: весняний цикл. Українознавчий альманах. Вип. 36. 2025. С. 93–100.
3. Етимологічний словник української мови. К.: Наук. думка, 2003. Т. 4. 656 с.